

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évnegyedre 3 fl. o. 4.

Hirdetési ár: 6 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. 4. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelteik.

A nyilvántartási czikk sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez czímzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Könyvpuza, STEIN J. könyvkerekedése.

Kolozsvár, nov. 15. 1866.

(D.) John tábornagy hadügyministerré kinevezetésével egyszerre merültek fel a hadsereg reformjának hírei, mely reform felett már annyiban, a mennyiben ezen kényes tárgy szellőtését ekkor a saját viszonyok engedék, hírlapok- és röpiratokban különböző nézetek és vélemények adatok közre.

Semmi sem érdekelbeti mélyebben a polgárságot, mint éppen a katonaság szervezése, habár, fájdalom, államaink különös viszonyai miatt éppen a katonaság az, a mely Európában csaknem mindenütt a polgári elemtől mintegy külön testet képez; amde habár ez így van legtöbb helyütt, a polgár és katona egy életfáról veszi lételetét s ugyan oda tér vissza. A polgárból lesz a katona, s a katonának megint vissza kell térnie a polgári életre.

Igy midőn hadseregről, hadsereg szervezéséről van szó, a polgárok vére felett foly a tanácskozás; nagyon természetes, hogy alkotmányos államban éppen a polgári tartozás ezen legnagyobb, legfontosabb, s az anyák által legtöbbször megsíratott tárgy felett nem történhetnek egyoldalú intézkedések, s a hon és korona védelmezése a törvényhozás legfontosabb feladatai s jogai közé tartozik.

A mennyiben a fegyveres erő újjászervezéséről hivatalos nyilatkozatokban is érintve lenni látszik, nincs kétségünk, hogy a birodalmi s országos hadseregnél oly szükséges reformoknál az illetékes törvényhozások közreműködése véleménye s beleegyezése igénybe fog vétetni; annyi már bizonyos, hogy reformokra itt szükség van, mert már csaknem husz éves tapasztalás mutatta, hogy a pusztá praetorianus katonaság, mely a polgári és nemzeti élettől egészen külön szakítottatik, nem versenyezhet oly ellenfelek ellenében, kik a csatáértén egyszersmind családi tüzhelyöket s nemzeti dicsőségüket és szabadságukat védelmezik, s kik a koronát s hazájokat egyaránt szolgálják.

Tapasztalni lehetett, hogy ezen praetorianus fegyveres erő, melynek a polgárságban nem volt tartaléka, s mely emennek panaszai s könyei közt egészíti ki mindig önmagát, mint rendszer nem hathatott üdvösen a birodalom pénzügyaira, mert miután szomszéd államok nagy erőt fejtettek ki, itt is e költséges erőfejtés lön elkerülhetlen, s roppant hadsereget kelle fizetni, s hogy a sereg mindig ily erő fölött nagy legyen, hosszas évekre nyújtani ki a katonakötelezettséget, mely a polgárt élte legszebb korszakában elfogván családi ügyeitől, s a munkaerő legszebb részét elvonván az ipartól és földműveléstől, az ország államgazdászati haladását, sőt a családok individualis elömenetelét is megakadályozta, s midőn éppen a legjobb productiv erő lön nemcsak elfogva, de ezen erőt vagy is az éveket és munkaképéseket a bénák és öregek sikertelenebb verejtékéből gyűlt adókból kelle tartani, ruházni s fegyverrel ellátni, kézzel fogható volt itt azon pauperismus egyik fő oka, a mely ma közös monarchánk minden koronája alatti részekben eléggé mutatkozik.

És pedig azon nagy áldozat, mely határos volt az egyes részek önfeláldozásával, még sem hozta bár legalább a siker kamatait. A népek közszelleme ki van fejlődve már, e közszellemmel bíró népekből igen jó nemzeti katonaság, de soha sem oly buzgó praetorianus sereg válhatik, s a poroszok és amerikaiak legutóbbi hadjáratai, valamint az olasz önkéntesek sikerei eléggé bebizonyítják századunknak, hogy a valódi erő ott van, hol a hadsereg és nép egy, hol a kettőt egy érdek, egy közvélemény lelkesíti, egy szóval századunk fegyveres erőforrása visszatért oda, a hol volt, a néphez, a nemzeti katonasághoz.

Nálunk magyaroknál elejétől fogva a nemzeti katonaságban volt az erő, ebben azon rendkívüli szíjjasság, mely a legbarbárabb hódító népek, törökök, tatárok ellen annyi sikerrel s a hazáérti önfeláldozás annyi nemes példájával tudott ellentállani.

Igaz, hogy e rendkívüli áldozatok terhe, kötelessége, valamint dicsősége egyedül a nemességet s az egészben nemességgel bíró

népeket illette, s miután így társadalmunknak csak egy része hozta meg a vér és élet áldozatot, az ország nem fejthetett ki annyi erőt, a mennyit hasonló nemzeti fegyveres rendszerrel s hasonló közszellemmel s hazafi buzgalommal kifejtetni képes lehetett volna 1848-nak azon nagy és nemes reformja után, mely a jogegyenlőség s közös szabadság decretatijában megvalósult. De másfelől a legutóbbi tapasztalatok szintén bebizonyíták azt, hogy ha az 1848-iki eszmék értelmében a közös sorkatonaság mellett az egyes részek honvéd ereje s nemzeti erőse akkor megalapított volna, s mindjárt a forradalom átviharzása után ezen erő alkotmányosan szerveztetik vala, ma a birodalom másszerű viszonyok közt állana ugy belerejében, mint kültékintélyében.

Az 1848-iki törvényhozás intézkedéseiben meg voltak azon alapeszmék, a melyeknek huzamos idő óta történt ápolása a magában kis Poroszországot egyszerre Európa egyik legtekintélyesebb hatalmasságává varázsolta át, ha amaz eszmék királyságunkban ápolatnak, s a birodalom másik felében is már akkor alkalmaztatnak vala, soha Poroszország nem jutott volna Austria hátrányával azon nagyság- és dicsőséghez, a melyet mostan alig pár hét alatt elérni képes volt.

Természetesnek látjuk ebből, hogy most egyszerre felmerült a hadsereg jelentékeny reformja, s annak mondhatni a nemzetek életébe való begyökereztetése, valamint más részről szintén természetesnek látjuk azt, hogy ezen begyökerezés csak a népek közszellemének felébresztése s azáltal történhetik, hogy a nép érezze, s saját törvényhozása által adoptálja ezen intézményeket, hogy hadseregeink szűnjének meg egyszerűen praetorianus fegyveresek lenni, hanem a praetorianus és nemzeti fegyveres erő egymást támogatva s kiegészítve, az ország és közös szabadságnak minden kül- és beltámadás elleni védelmezésének igen szép és magaslatos hivatásával legyen felruházva.

Nincs kétségünk abban, hogy a belső alkotmányvizsoly szerencsés megoldása önként fogja maga után vonni a népek közös buzgalomát, a megmentett és visszavívott alkotmányos szabadságnak s az ezen alapult polgári jólétnek minden kultamadás vagy belső reactio elleni védelmére s biztosítására.

A reform-törékvés ekkor életgyökérrel fog birni a nemzetek közszellemében, s hol a népek fegyverbe öltöznek, ott a sorkatonaság létszáma azonnal kellőleg apasztható annyira, hogy fentartásának nagy terhei az államot újabb meg újabb adóssodásokba ne merítsék, s mihielyt haza van, melyben a polgár egyéni s családi boldogságát s szabadságát fölleli, mindjárt van fegyver, kar és erő, a mely e hazát minden támadás ellen védeni képes, s a melyet a világ e részbeni haladásának mérve szerint lehet önmaga által berendeztetni.

Meg vagyunk így győződve, hogy a reformok alaptervezete csak is az alkotmányos berendezésre van és lehet fektetve, mert semmi reform által nem vonhatni nagyobb haderőt össze, mint a mit az absolutismus vont össze, de a melylyel sikert még sem arathatott. A siker a honfi buzgalomban rejlik; ennek pedig egyedüli rugója az alkotmányos szabadság.

Pest, nov. 12.

Látom, hogy önök is megütköztek az itteni események hallásán, de ugy látom, hogy távolról a rossz még nagyobbban látszik, mint valóban. Az országgyűlés ma-holnap összeül s tagjai minden nap szaporitják a pesti társasélet nyáron által ellankadt köreit, s a legprozaibb foglalkozás vár rájuk, t. i. a szállás-keresés, mely sokkal alkalmatlanabb és nehezebb, mint a mult évben volt. Deák is itt van már s mondhatom, minden okos ember sajnálja, hogy, ugyszólván, soha egy percznyi megnyugvása sincs, a mennyi Kipfelhauser, Mindenváró Ádám és Tallerosi Zebulon van a világban, az mind a nyakán ül reggeltől estig, az öreg ur pedig szivarozik és hallgat! Hogy kissé beteges lett volna a nyáron, az teljességgel nem látszik rajta, jó egészsége ürvend, beszéli nyári élményeit és időtöltéseit, mint mindig, de politikára nézve még zárkózottabb, mint valaha. Ő csak egy helyen szeret politizálni:

az országgyűlés termében, ott nem sokára megmondja a magát; most engedj, hogy beszéljenek mások, a mint láthatják is önök, hogy annyi a szó, mint a polyva. Azonban tudom, hogy szeretné ön, ha olvasóinkat valami pozitív tudósítással megörvendeztetnénk, haj ez nagyon bajos, mert a zaj oly nagy, hogy az a kevés szó, a mi az igazság, csaknem megfáradhatatlan.

Annyi azonban bizonyos, hogy „országgyűlésünknek bosszas és nagy küzdelmei lesznek.”

Soha se volt annyira igaz, mint most, hogy: „proximus ardet Ucalegon.” S a honatyák komolyan s megfontolva fognak tenni minden lépést, mert tudják, hogy az élet és halál kérdése van koczán. Nehogy azt higgyék önök, hogy itt valami robanó veres tollas párt uralkodik, mely valami politikai szemképrázató balletet fog tánczolni — nem; legyenek meggyőződve, hogy komoly férfiak, a komolyabbá lett ügyek felett a legkomolyabban fognak tanácskozni. A Deák párt visszavonulásának híre csak paraphrasis, és annyit jelent, hogy ha szükség lenne rá, azt is meg tudja tenni. A baloldal győzelme pedig csak auxesis, és annyit jelent, hogy trombitásuk ügyesen játsza a variatiokat és jó flegelhornista. A mi a valóságot illeti, biztosíthatom önöket, hogy hajszálnyi változás sincs a politikai pártok állásában. Különösen a napisajtó herzenkedései s a neue és alte „Presse” kaczagásra méltó, idétlen pesti levelei által ne engedjék magukat elámitatni, mert ezeknek sorát 15 krajczárért írják, olyan politikusok, kik a likei sör-csarnoknál s az újterti kioszknál magasabb politikai körökben csak akkor fordulnak meg, mikor az utcán ugyanazon időben sétálnak a polgármesterrel vagy más ilyen nagyurral, s azoknak a sötét fejű bécsi szerkesztőknek hatra, vakra minden hóbortot a lapjába nyomtatnak. Mi ezeken sokkal jobban mulatunk, mint az élelapok rossz viczein, mert ezek legalább komolyan vannak mondva.

Időjárásunk komor öszies, esős, de a színház mindig zsúfolva, a vásár nem igen élénk, csak a gabonának van jó ára. Akademiát, Kisfaludi-társaság, zeneestélyek s más felolvasó esték mind újra megkezdődtek, s a már csak a nevezetes Erzsébetnapot várjuk, hogy akkor erdélyi kedves testvéreinket is magunk közt láthassuk. A propos! célbavették, hogy írói egyület alakítsanak, még nem vagyok tisztában, hogy mit akarnak, de ha megtálatják az életrevaló organicus eszmét a nekünk is értehetekre adják, nem mulasztjuk el önökkel is tudatni, addig pedig hallgatunk róla mélyen.

R. L.

Lázadó és pecsovicus egyszerre.

Kedves öcsém-uram, olyan vagyok én, mint a nyelvess asszony, mindenféle bajt, botrányt, kellemetlenséget okozok másnak és magamnak is. Miért sürget, hogy lapjába írjak, nem gondolva meg, hogy még annyi vihart kiállott lapját is a végén én fogom bajba és veszedelembé keverni.

Avagy azt hiszi, nincsenek-e már e részben tapasztalataim? azt hiszi, nem tudok e már embereket, kiket az én politikai eszméim miatt megzaklattak, azon hiedelemben, hogy ők a falusi diplomaták?

S nem tapasztaltam-e magam is, hogy némely emberek engem vén lázadónak tartanak, eszméimet a közönség és loyális érzés habóritására töröknek jellemzik, még ugyanazon eszmékért a vörös-partiak vén pecsovicusnak káromolnak, ki kész vagyok a martilaput, mikor már pipám fenekéig égett, kiszivni, azon ígéretre, hogy aztán pompás és szűz esznetekivel fogják megtölteni; szidják, káromolják martilapu politikámat, s azt mondják, hogy vagy rögtön esznetekit vagy soha nem, inkább töltsek nekem újbol martilaput.

Igy vagyok én a két szélső nézet közé szorulva, mint a recsenyedi kutya. És csupán az én nyűgölődő természetemnek köszönhetem az egészet. Miféle ostobaság is volt tölem a nyilvánosság elé lépni ki, malomtalpomon kifőzött gondolataimmal. Hisz elég nagy publikumom volt ottan, falusi kéknadrágos composessor társaim, a falu öregei, a hogy hozzám hozta őket a szél, a rector s a tiszteletes. El tudtuk ott együtt végezni a status dolgait, s össze-visszaszidni, a kire orrolánk, miért kellett nekem a nyilvánosságra kilépnem? mim vizketett? mim csiklandozott, ilyen becsületben élt öreg nemes embernek?

Nó, hanem már benne vagyunk. Tűrjenek mások is miattunk, mi is eleget tűrünk a szenvedések mások miatt.

Ha a hivatalnok azt mondja: forradalmár vagyok, lázasszó vagyok, jól van; ha a szélsős-

kódó, szájjaskodó hazafi azt mondja, pecsovicus vagyok, az is jól van; egyiktől sem félek, független vagyok, egyikre sem szorultam; hivatal nem kell, a mióta anno 1861. szép állásomról, mit a hazáért vállaltam el, ugyancsak pro patria, leköszöntem, és nemzetőr-kapitány sem akarok lenni. Hagyjon tehát nekem békét mindenki, legyen bár forradalmár vagy pecsovicus, senkinek sem ártok vele. A ki nem akar czikkem miatt pecsovicus lenni, az ne olvassa azokat, s a ki nem akar lázasszó czikkem miatt forradalmár lenni, az szintén ne olvassa, s quiték vagyunk. Ugye, hogy jól mondom?

Annyi bizonyos, hogy én járok a legjobb uton, mert a közép-ut legbiztosabb, s ha egyik pecsovicusnak s ugyanakkor a másik forradalmárnak tart, látszik, hogy én vagyok a mérleg közepe. Az én politikám a legjobb politika.

Lázadó vagyok én, ha azt mondom, hogy a hol egy haza van, ott csak egy haza legyen. Ha Magyarország van, már pedig még nem volt magyar, sem német Poniatovszki, a ki azt mondotta volna, hogy nincs, maga Schmerling ur csak a magyar alkotmányt mondá verwirktnék, de nem Magyarországot. Ha tehát van Magyarország, az nem lehet sem Románia, sem Austria, hanem azoknak szomszédja. Forradalmi eszme-e ez?

A mi a kérdés másik felét illeti, beszéljünk háziassan. Nekem van két birtokom, egyik a székelgyföldön, másik a vármegyén, hogy mind a két birtokom jövedelméből én fentartthassam nemes emberi tekintélyemet, pecsovicus eszme-e ez?

Valamint nem kell azt a két birtokot commassalni azért, hogy belőle élhessek, mert megélhetek ugy is, ha egyik vármegyét, a másik székelgyföldi birtok; azonképpen mindkét birtok lehet külön-külön önálló s művelhető a helyi szokások szerint s helyi erővel, a nélkül, hogy helyettem más földesurat kellene tenni valamelyik birtok élére. Megyei birtokom egy száz s oláh helységben fekszik, beszélek velük oláhul, mert az ott a majoritás, székelgy birtokomban természetes nyelven beszélek. A mi a család kicsinyben, az az állam nagyban. Magyarország magyarul és magyarok által, Austria németül németek által kormányoztassék, de ura maradjon egy, s azt védjük egyesült erővel. Pecsovicus eszme-e ez? Mit?

Nó tehát aztán nem vagyok én sem pecsovicus, sem forradalmár, hanem igazmondó vagyok. Senki sem okoskodhatik egyébből, mint saját eszmeforrásából.

Azt mondják, hogy hasonlatom rossz, Magyarország nem dominiuma senkinek? Jól van, akkor József császár is tévedett, ki a falusi nemes birtokost uralkodó társának nevezte, s én is tévedhetek, mikor a status és földbirtok közt húzok hasonlatot, de a politikában honnan tudja valaki, hogy más téved s nem ő, a politikában nincsen chablonszerűség; az az exigentiák tudománya, ott gyakran az téved, a ki vezérkedik, s az jár igaz uton, kit eszméiert üldöznek.

Egy falusi diploma.

Nehány szó a nagy-kendvidéki olvasó-egylet gazdasági és iparkiallításáról nov. 11-én.

A nagy kendvidéki olvasó-egylet, mely életrevalóságának három év alatt elég bizonyítékát adta, e hó elején tartá meg az évenként általa rendezni szokott fiók gazdasági termény- és iparkiallítását. Azon siker, mit e kiállítás a mostani aggályos politikai helyzet és nyomászó anyagi viszonyok között felmutatni bir, jóllehet nem kielégítő, de tekintve az említett kedvezőtlen körülményeket, okunk van reményleni, hogy ez úgy élén álló András István és Ujvárosi Lajos urak ügyes tapintatuk és fáradszatos munkásságuk által a vidéki értelmes gazdák közös segélyével oda fogják vinni azt, miszerint épp oly kielégítő eredményt fognak látni, mint az e nemli tárlatok más vidéken felmutatni birnak. Éa e helyen állom szerény véleményem szerint nyilvánosan köszönetet szavazni a nagy kend-vidéki olvasó-egylet nevében András István és Ujvárosi Lajos mindazon eljárásukért, melyet három év lefolyása alatt, olvasó-egyletünk ügyeinek mind erkölcsi, mind anyagi érdekében tettek.

Fennebb említém azon okokat, melyek a kiállítás elég mérvbeni létesítésének közvetlen akadályai. Sajnálattal kell még ehhez hozzá tennem egy pár e vidéken lakó nagybirtokos és az egész köz nép részvétlenségét. A mi illeti a nép részvétlenségét, azt ez idő szerint nekik hibául még nem igen lehet feltudni, meggondolva azt, hogy ők kevés képzettségük mellett a kiállítások hasznát és szükségességét nem bírták felfogni, s a legnagyobb

résznek egyáltalában arról tudomása sincs. Ok eddig olyformán tekintik a kiállítást, mint a melyet az urak mulatság okáért kedvtelésből rendeznek. Azonban hiszem, hogy nem sokára az értelmiség felvilágosításai után meg fognak győződni arról, hogy a kiállítás nem mulatság, hanem az ipar és gazdaság előmozdítása, s így az anyagi jólét eszköze. Annál inkább megrobandó azon egy pár nagybirtokú egyén közönyössége, a kik állandóan a vidéken lakván, csupán szűkebb körökben vagy kisvárosokból, semminemű részt nem vesznek az olvasó-egylet ügyeiben, sem pedig a kiállítás létrehozásában. Nem elég az jó uraim, ha valakit a sora szeszélye kedvező anyagi körülmények közé dobott, megnézni, mit a polgárosult világ a művészet, gazdaság és ipar terén felmutatni bír, hanem azt, mit az ember látott, tapasztalt, az ottani viszonyokhoz képest előmozdítani is kell, hogy így az ember a társadalomnak hasznos tagja lehessen. De, ha vannak is ily individuumok vidékünkön, sokkal többben vannak olyanok, kik örömmel járulnak a közjóhoz, és sietnek azt szellemileg és anyagiilag előmozdítani. Nem tehetem, hogy névszerint meg ne emlitem ezek között ifj. gr. Haller Ferencz, b. Henter József és nyugdíj. cs. k. őrnagy Sperker Ferencz urakat, kiknek kiállításunk iránti részvételük valóban irány- és példaadó.

A tárlatot e hó 3-án András István egyleti elnök nyitotta meg egy igen csinosan fogalmazott beszéddel, melyben röviden előadja a tárlatok történetét, azután bizonyítja azoknak erkölcsi és anyagi hasznukat, végre a vidékieket részvételre serkenti. Ekkor a tárlat helyisége 10 kros belépti jegy mellett kinyitván, megkezdődtek a bírálatok az illető bizottmányok által. Jelenleg nem lévén még tudomásom a bírálatok eredményéről, részletes tudósítást nem adhatok, kik nyertek és minő ezikkéért pénz-díjt vagy dícsért oklevelet, csupán csak azoknak neveit említem fel, kiknek kiállított tárgyaik, a közönség részéről általános elismerésben részesültek. Ilyenek: cs. kir. őrnagy Sperker Ferencz pipái, borai és marharépai; Zöld Antal kintőnő minőségű luczernamagva; András István 86¹/₂ fontos tisztabúzája, Filep Sándor muskotáj törökbúzája, Balla István csetneki és sz. andrási dohánya, gr. Haller Ferencz 62 faj alma és 9 faj kórtvéje, óriás paprikája stb., b. Henter József 18 faj almája, továbbá Décsy Károly 22 és Filep Sándor 20 fajta almája, melyek nagobbára mind első rangnak. Voltak ezeken kívül igen szép szövet- és női munka-küldemények, jeles vetemények, magvak stb. stb. Meg kell még végül említenem Ujvárosi Lajosné kintőnő jószág házi kenyérét, melyet magam is kóstoltam.

A kiállított tárgyak, a szövetek és kézi munkák kivételével, általánosan mind az egyet tulajdonul maradtak, melyek elárverezettek. A kiállítást negyedikén táncszívalom rekesztette be, mely elég látogatott volt, elgondolva azt, hogy bizony most nem igen van kedve táncolni a falusi gazdának. Jobb jövőt — több pénzt! Cs. B.

Kolozsvár, nov. 11. 1866.

A kolozsvári ev. ref. tanítói értekezlet, melynek keletkezésétől, működése céljáról, irányáról s később néhai boldog emlékeztető püspökünk elnöklése alatt tartott nagy gyűléséről (K. Közl. 1862. 157. sz.) e becses lapok útján értesíteni kívántuk a hazai neveléstől barátait, f. hó 10-kén tartván meg ez isk. évi első kis gyűlést tanár Indali Péter ur elnöklése alatt, főbb tárgyaiból t. szerk. ur engedelmével nem lesz talán érdektelen a nevezetesebbeket közlenni. Említett elnökünk a gyűlést megnyitó beszédében meleg szavakkal és örömtől ragyogó arccal üdvözölte az egybegyűlt tagokat összesen és egyenként, áldást kérve a minden áldások kútfőjéről szent célú törekvéseinkre s kitartásra buzdítva a netalán lankadókat önképző igyekezetünkben. Végül elborult arccal s megindult szívvel tolmácsolá a nagy vesztést, mely anyaszentegyházunk feje s érkeztelünk fölőke ültetett püspök Bodola Sámuel ur elhunytával egyetűnket is érte, s felhívá az értekezletet, hogy főelőnkünk utódát, szeretve tisztelt főpásztor, főtisztellett püspök és méltóságos királyi tanácsos Nagy Péter urat kérők fel a főelőnkéig kegyes elfogadására, mely végre egy három tagú bizottság lön az értekezlet kebeléből kinevezve. Ki eddig is annyit tett zajtalan, de ernyedetlen működésében a népnevelés előmozdításáért, s ki eddigi főpásztori nyilatkozatai által is oly szép reményekre jogosít e parlag mezőn: bizvást hiszszük temérdek elfoglaltsága mellett sem vonandja meg tőlünk, fontos elhivatásunkra magunkat méltókká tenni akaró gyengéktől hatalmas gyámolítását. Még most is fölünkbe csengenek ő méltóságának, úgy hiszszük korzakot alkotó, első papszentelő beszédében az iskolák, a nevelés nagy horderejére figyelmeztető következő ihletett szavai: „Ha egy hatalmas szellem ledöntené a templomok at meg-hagyná az iskolákat, azok ismét felépülnének; de ha az iskolákat zárná be s a nevelést fojtaná el, a templomok el-sorvadnának.” — Ugyancsak elnök atyánk fia felszólítá az egyet tagjait, hogy miután már az iskolák általános teendőiről, szervezéséről, berendezéséről, a tanító és tanítványok meg szűlők közötti viszonyról jó sokat tanácskoztunk az iskolákban mindnyáján több tárgyból példánytanítás-

kat tartottunk s egymás iskolavezetéséről s tanmódjáról bíráltak, kimélőleg ugyan, de őszintén véleményt mondtunk, vállalkoznánk mindenünk egyes tantárgyaknak a nevelésben jelen követelményei szerinti, mikénti tanításáról, tüzetes értekezést írni, mely felszólításnak azon kedvező eredménye lett, hogy Szász Lajos pályatársunk az ütenyírásról, Benedek József az elemi földrajztanításról, Szentgyörgyi Lajos a hazai történelemről s Tóth Tamás az elemi számtanításról ígértek, vállalkoztak tanmódoszeres értekezéseket tartani. Egszersmind jó példaadásul s ez alkalomra tanulságos eszmecseréről egy még a múlt évben bizonyos egyházi előljáróság részéről népiskolák használatára kiadni szándékoltt s néhai püspök urnához meg-bíráltatás végett fölterjesztett ily című földrajzi könyv feletti véleményezését közlé az értekezlettel közkedvességt elnökünk: „Erdély földrajza, általános előismeretekkel tanmódoszerűleg bevezetve, iskolai használatra, írták stb., melyből nevelés-oktatási szempontból érdekesnek tartjuk a következőket föl- említeni: „Ugy vagyok meggyőződve — ugymond véleményező, — hogy alsóbb (elemi- s nép-) iskoláibanja földrajztanításnak szokásban levő két mód- azere közül nem az a czél szerűbb s helyesebb, mely szerint a gondolkodásban és képzelődésben gyakor- latlan gyermekekkel előbb általános fogalmakból kívánjunk kiindulni s úgy szálljunk később a rész- letesekre, előbb az egész földgömből, világreszekekről, tengerekről, éghajlaktól, a különböző idegen ország- gokról stb. stb. tanítsunk, s csak azután vegyük elő a mi hazánk ismertetését; hanem hogy a kezdő tanuló előtt közvetlenül érzékeltethető dolgokból, azon helység ismertetéséből indulva ki, hol az is- kola van, ott az előtte levő hely színén, a szeme előtti tárgyakon képezzük, tisztázzuk s erősítsük képzeletét, ismertessük meg vele a földrajzi előfo- galmakat (hogy t. i. mi a hegy, hegyhát, hegyor- mó, csúcs, hegyoldal, hegyalja, völgy, tó, mocsár, folyó, tólyamok jobb és bal partja, sziget sat.) s ezek lerajzolásomódját vagyis a térképkészítést. A lakhely-ismertetés után aztán a szomszéd helységek s majd az egész hon ismertetése következzen, ok- kal-móddal folytonos hivatkozással a már tisztába hozott fogalmakra, megtanul a gyermek rendre rendre különbséget tenni falu és város s majdan ország között, feltárulnak előtte a helységek s népek különböző foglalkozásai, viszonyai, szokásai, intézményei, a hon különböző részeinek különböző terményei s éghajlata, s ennek okai stb. Ily előz- mények után, miután, hogy egy mondjam, szárnyat növesztettünk növendékeinknek, szállhatunk csak velük országról országra tovább meg tovább, vagy akár egyszerre is az egész föld ismertetésére.

E kéziratanban, mint az „előismeretek”-ből lát- hatni, a változat módszernek éppen ellenkezője van követve.

E fejlettebb korn növendékeknek való anali- ticus módszer, kivált a mi képzetlen tanítóink mel- lett, teljességgel nem termené meg üdvös gyümöl- cseit.

Meg kell szerzőknek fordítaniok a dolgot: a kéziratan hátulját, a honismertetést előre tenniük s az elejét, az előismereteket, általános földrajz vagy más cím alatt, azután adniok.

Syntheticus módszer való a földrajzra, e ba- jos tárgyra nézve népiskolákban kezdő folyamul.

A mi hazánk ismertetésének módszerét illeti, igen helyesnek tartom szerzőknek azt az eljárását, hogy nevezeteseinket elősorolásában nem a poli- tikai felosztást, hanem a természeti viszonyokat vették alapul, s hegyeink s folyamaink, mint meg- annyi csoportot, ér és in honnuk arculatán a ka- lantzok; csak kár, hogy e vázon igen kevés kivétellel csaknem általánosan hiányzik a hús s ültözet. A termé- kenység, a növényvilág, a föld e legfeljebb diszének, gazdagságának vagy szegénységének előadása leg- gyengébb oldala e műnek, ugyszintén az időjárás megemlítése s okainak bármi kis mértékben is sejt- tetése. Historiai adalék meg a túlon túl is sok van, egyébírnat érdekesen s egyszerű, gyermeki nyelven előadva; de e történelmi tükörradabokból nincs a végén bizonyos kép alkotva, melyből addig is, míg tüzetes történelem-tanulása kerülne a sor, némi határozott tudalommal bírna a tanuló hazánk mul- tájáról. Ismétlő s összevonó kérdések, melyek pedig különösen elemi s népiskolai jó tanításnál nélkülöz- hetlenek, csak néhány tárgyra vonatkozólag létez- nek e műben. Végre ajánlom szerzőknek, hogy a hegymagasságok s helységek lakói megemlítésénél kevesebb s jobbára csak kerek számokat, s folyto- nosan összehasonlítólág kezelve, használjanak. Min- denestre később az általános földgömb, világre- szek s nevezetesebb országaiknak ismertetése után, az elemi képzés utolsó fokán, talán a hazai törté- nelemmel egy évben honnuk földrajzának egy be- fejező folyamát, politikai földrajzát is kell adni, midőn is a több tekintetben, pl. az időjárás, éghaj- s magassági fekvés tekintetében fennmaradt homályt eloszlatná az ember.” Felolvasását közben-közben a végén ismeretekben gazdag megjegyzéseivel kísérte szeretett elnökünk. A kiáradni szokott folyóhoz ha- sonlított legtöbb helyt a tárgy iránt lelkesedett be- széde, azon különbséggel, hogy míg amaz kiönté- sével a termékenyítő erő növelése mellett kárt is okoz, emez egyedül csak áldást áraszt ránk, kik szerencsések vagyunk e téren előadásait hallgatni.

Továbbá alólírt mutatá fel az értekezletnek s ajánlá könyvtára számára közelebből megjelent

következő című művecskéjét: „Rajzminták gyer- mekeknek, könnyű szerrel összeállítva. Kolozsvárt, Stein Jánosnál. Ára 25 kr.” Bírálat végett egy ér- tekezleti tagnak átadott. Végül intézkedések tör- téntek egy pár neveléstől jelesebb könyv meg- szerzése s „Protest. egyh. és iskolai lap”-nak meg a „Népiskolai Közlöny”-nek a jövő évre meg- rendelése ügyében. Kis gyűléseink rendes idejűl minden hónap első szombatjának délutánja tüzé- tett ki.

Tóth Tamás,
értekezleti jegyző.

Reményi Enyeden.

Hasztalanul mondtotta volt a régi nóta, hogy: „Gyere rózsám Enyedre, itt a világ közepe.” Ma- gyarország első hegédűse vagy nem ismerte el ezt a szembezőkő igazságot, vagy nem tartotta ma- gát rózsának; — elég, hogy mind ez ideig nem látogatott meg a „világ közepét”, N-Enyedet.

Végre e hó elején falragaszok jelenték, hogy jön s a „világ közepe”, melynek oly ritkán van szerencséje jó zenét hallani, várva várta a perczet, hogy rózsáját kebelére ölelhesse.

Végre e hó 4-én első hangversenyét tartá a városi vendéglő teremében.

A valódi szépek az a tulajdonsága van, hogy először élvezetre minden ahoz értőt meglep, elragad; későbbi alkalmakkal pedig, mint régi kedves ismerős szava hangzik felénk, ki az egy- kor élvezettek emlékével gyönyörűnket megket- tozteti.

A nagy közönség, mely zsufoltan is alig fért a teremben, az első esetben vala; e sorok írója az utóbbiban: e szerint képzelhetni, hogy Reményi hegédűje mindnyájunknak annyi élvezet szerzett, mennyinek elfogadására alig lehetnek a lélek s eszközei, az érzékek előkészülve.

Különösen „Rákóczi”-ja, mely e lapok hasá- bain már oly érdekesen volt ismertetve, vala az, mely a közönséget, mind a felkölölt eszmék és érzelmek, mind az előadás virtuozitása által any- nyira leköték, hogy volt percz, midőn a tömeg lé- legzete is kimaradni látszik; volt, melyben a köz- zönség a föléges induló erősből szavára nemcsak szellemileg, de anyagilag is megindulni mutatko- zott hajlandónak. Szóval e nagyszerű festő köl- temény hatása leírhatatlan.

Már vége volt, s mi a legnagyobb elragad- tatás jele: perczre még a taps is elmaradt, hogy a következőben annál viharosabban törjön ki.

A közönség a program befjezte után sem akart szétozolni, mi leginkább mutatja, hogy nem csak azon húság érzetét látta betöltve, hogy egy világhírű művészt lásson és halljon: hanem mintha egy kedves barátára tett volna szert, kitől elsza- kadni fáj. Hegedűlnie és njra hegédűlnie kellett volna talán reggelig, ha a kifáradt művészt kör- zete ki nem vonja a szinpadról.

Másnap 5-én a kaszinó rendezett díszebédet, hol a felköszöntések jelességeit újból háttérbe azólitá a varázs-hegedű hangja, mely ebéd után megszólalva, néhány percz alatt esetleg épen 100 forintnyi önkényes és örömmel nyújtott adományt teremtett a Petőfi szoborra.

Másnap kedves vendégünk Gynla-Fehérvárra ment, hol mint halljuk kiáradó örömmel és mind a művészt, mind gazdait megtisztelő tüneményekkel fogadtatva, csak mult vasárnap térhetett vissza körüdkbe, hogy ígértét második hangversenye iránt beváltta.

A második hangverseny nov. 11-kén, ha le- het ezt mondani, még sikerültebb volt az elsőnél; jövedelméből a derék művész 100 frt alapítványt tett a ref. főtanoda zenekara számára, melynek kamataiból ösztöndíjat fog nyerni a zenede leg- szorgalmasabb növendéke.

E hangverseny alatt a tanodai ifjuság díszes koszorút nyújtott át s este fátylós zenével vonult a művész szállása elé, seniora által üdvözölve a jelest, kit egész világ bámul, a ki mégis egyedül a miénk.

A művész és honfi már megtette kötelessé- gét; de azért „a mór” még nem mehetett el.

Emberbaráti érzelmei fel voltak hiva a je- lenleg itt működő színtársulat helyzete által, me- lyet nem várt csapások és közöny nem a legkel- lemesebb állásba juttattak.

Másnap, hétfőn ezek javára játszott szép eredménynyel, s csak azután vett búcsút tőlünk.

A kik ismerik, azoknak nem kell mondanom, hogy Reményi magánykörükbén is legzivesebben látott vendég, s a hol megfordul, mint itt a báró Kemény István, Zeyk Károly és Toroczky Kál- mán urak házaiknál, mindenütt nemcsak hegédűjé- vel, de élénk, kellemes társalgásával is elbájo.

Különös érdekléssel szemlélt meg a helybeli főtanoda hajdan szép, most csak kezdetleges gyűj- teményeit s a részvétét nem csak szóval, de tet- tek által is tanúsítani ígérte azon magány gyűjte- ményből, melyet körutjaiban ujra kedves hazájá- nak gyűjt.

Elment; a muzsákkal megnepesített lég ujra néma és pusztá. Áldás utaira!

Ha ismét közelünkbe éreztük, talán haszta- lanul fujjuk el neki:

„Gyere rózsám Enyedre, itt a világ közepe.”

E napok megmutatták, hogy a városi ven- déglő terme értelmes közönségünk számára szűk: de még inkább esztünkbe juttatják, mily nagy fe- lelősséget vesznek magokra az illetők, midőn a teremből való kijárást egyetlen szűk ajtócskára és keskeny lépcsőre szorítják, mely szerencsétlenség esetében, a terem felöltja mellett százak életébe kerülne.

r. l.

Levelezés.

Medgyes. nov. 7.

A „K. Közlöny” néhány hét előtti pár számá- ban „Többek közül egy” aláírással báznai fűrdő orvosi minőségében rendkívül heves megtámadás intéztetvén ellenem, alkalmat veszek az ügy valódi állását a t. szerkesztősséggel tudatni.

A főtámadás abban áll, hogy „Többek közül egy”, felszólított, hogy vele Báznáról Királyfalvára menjek egy beteghez, a mely megtámadásnak én mint fűrdő orvos eleget nem tehettem. Ennek igaz- zolására szűkegesnek tartom a báznai fűrdőtársa- ság irányában vállalt kötelezettséget fölemlíteni.

A báznai fűrdőtársaság irányában, mely nincs azon helyzetben, hogy egy állandó fűrdő-orvost tartson a fűrdő idény alatt, én arra köteleztem magam, hogy hetenkint kétszer a báznai fűrdőt meglátogatom, hogy a segélyt igénylő betegeket, minők Báznán mindig többben vannak, orvosi ta- náccsal segítsem. Az utiköltség fedezésére a fűrdő- orvos 80 frt remunerationt kap az egész idényre, egyebet semmit. Ezért neki Medgyesről oly uton kell jutnia, mely Amerika elhagyott utaihoz hason- lit, mely a mióta a világ fennáll, kiküvelést nem ért, s száraz időben óriás göröncseivel kökemény, esős időben sáros annyira, hogy az alig $\frac{1}{2}$ órai távolság három órai kinos utat igényel. Ezen körülmény a báznai fűrdő orvosi állomást a legkeresett- lenebb teszi, s annak elfogadása már maga ma- gában samaritai munka.

Ha az orvos odaérkezik természetesen, hogy részint azok, kik kezelése alatt vannak, részint az újból megbetegedettek, kik az orvost forróan várják, annyira elfoglalják őt, hogy általuk egész napja igénybe van véve.

Azon időben, midőn engem felkértek elhagyni Báznát s Királyfalvára menni a fűrdő a legnépe- sebb volt, a szobák mind el voltak foglalva, többen a faluban szállásoltak, kiknek orvosi segélyre volt szükségük. Ily körülmény közt hogyan gondolhat- tam volna arra, hogy a fűrdőt elhagyjam, ez a legembertelenebb tett lett volna. Ehez képest a „Többek közül egy”-nek határozottan kimondám, miképp lehetlen Királyfalvára mennem. Kötelessé- gemnek tartám — habár mint fennebb említém, a fűrdőintézetűl csak annyi, mint semmi remunertio- ban részesültem — elvállalt kötelezettségetem lélek- ismeretesen betölteni, mert a fűrdő-orvos a fűrdőintézethez, nem pedig a mellette levő megyé- hez tartozik, arra nézve ott vannak a megyei or- vosok.

Valóban bámulok azon, hogy a „Többek köz- lül egy” maga is elismerve, miképp a fűrdő-or- vos a fűrdőt hetenkint kétszer látogatja meg; ho- gyan jöhet azon szerencsétlen ideára, hogy a fűrdő- orvost a fűrdőről elvigye. Azt vélte-e valóban, hogy én fényes díjazás reményében a reám bizott bete- geket cserben hagyom? *) E czélra keressem más, részemről hasonló kívánatait mindig határozottan elutasítanám.

Végül kedvesen kötelezve érzem magam gróf Kún Farkas ő miga irányában, kit szerencsém volt Báznán orvosolni, azon valódi nemeskeblűségért, melyet ő a „K. Közlöny” 105. számában közre- adott levelében oly melegen védelmébe vett, vala- mint csekély orvosi szolgálatom oly barátságos el- ismeréséért, s a dolog há előadásáért — legbensőbb köszönetemet kifejezni.

Dr. Fabin,
medgyesi városi főiskola és
báznai fűrdő-orvos.

Különfélék.

— A „P. Lloyd” aggodalommal constátálja, hogy a kormány még nem érheti meg teljesen Magyarország jogait, s a kiegyenlítés határozott terére nem tud állani. A mint Bécsből értesül ezen lap, a legközelebbi királyi leirat nem kívánja ugyan már az 1848-ki törvények előleges revisioját, azon- ban az indirect adót, az államadósságot, az összes hadsereget. A két elsőre nézve e lap úgy vélekedik, lehet még egyezkedés, az utóbbi azonban Magyarország oly sarkalatos jogát támadja meg, mely nélkül Magyarország önállóságának értel- me nincs. A hadsereg ügyének minden részbeni feladása az ország constitutiojának s önállóságának feladása, e részben a 15-ös bizottmányok úgy többsége, mint kisebbsége, s annál inkább az egész egy értelemben van. A „Lloyd” figyelmezteti a kor- mányt, hogy fontolja meg a magyarok lojalitását, s azt, hogy a bírodalom nagyhatalmi állása fonto- sabb kérdés, mint a jogmegszorítások.

*) A „Victoria” biztosító társulat ma fogja közgyűlést tartani a tanácsház nagytermében. A bemenet mindenki számára szabad.

*) A „K. Közlöny” 98-dik számában szöszertint est mondja: „pedig fényes fogat állott rendelkezésre, pénzvágya is dusan ki lett volna előigye.”

*. Követeink közül már többen kereszttől utaztak az országgyűlésre. Adja az ég, hogy több sikert arassanak, mint ez ideig!

*. Azon hivatalnok, ki bami uton kérekeztetett mintegy 12,000 forintnyi állam kötelezvényekkel megszűkött, kérekeztet, s átadott a törvényeseknek.

*. Reményi Ede, a mint előre tudatuk, a újból is fellépett hegedűjével s a színházat felemelt árakkal is zsufolásig megtöltte. Hegedűje közönségükre soba sem veszti el varázsa hatalmát, s olyan kedvenc ismerősévé vált Kolozs-várnak, hogy minden alkalmat megragad, megkülönböztetett figyelmét nyilváníthatni. Tegnap előtti hangversenyében előadott „Ab-rándja” a Hugenottákból, s eszményített magyar népdalai olyan szépen sikerültek, hogy a közönség alig hirt megválni művésztüktől. Szép tehetségű Plotényi is hebizonyította, hogy méltó tanítványa mestereinek. Játéka szabatos, s hegedűjét teljes biztossággal kezeli már is. Széphegyi Teréz „Az afrikai nő”-ből egy magándalt énekelt. Hangja — mint már említett — kellemes, s ha van is egy pár árnyolata, mely fejlődést kíván, minden bizony-nal értékes jelenség lesz színpadunkon mindig. Mátrai Laura asszony Garainak „Hazám bűje” című költeményét bensőséggel szavalta. Kihívás, taps quantum satis!

*. Közelebről Holländer László tánczmester telepedett le városunkban, ki a vidékről sok jó bizonyítványt mutathat fel a legelőbbkelő családoktól, mint tánczmester. Előleges hirdetésében minden új társastáncz betanítására ajánlkozik. Lakása szent-egyház utca, 493. sz. alatt.

© A kolozsvári vívóda a téli idény beálltával folyó hó 1-űjén kezdve a tanuló ifjúság s műkedvelő közönség számára az eddigi helyiségen (bel-torda-utca, semicarium) újból megnyitott. Egyike ez leghasznosabb s kitűnő vezérelt alatt álló inté-zeteinknek, melyet különösen ajánlunk a közönség figyelmébe, s mely — nem kételkedünk — mind kedveltebb gyűlöntjává fog válni komolyabb gondoltodás fiatalágunknak; e tekintetben sok függ maguk a szülők és helybeli tanoda-igazgatók fel-fogása és befolyásától, melyre nézve hazafias, tár-sadalmi szempontokon kívül már magában azon tény is irányadó kell hogy legyen, miszerint a test-gyakorlat egyszersmind egészségi tekintetben is a legújdósebb időtöltés.

*. A nemzeti színház műsorozata: 17-kén „Alvajáró”. 18-kén „Áldozat”. 19-kén „Szűk év.” 20-kén „Leár” (Drágus jutalomjátéka). 21-kén „Troubadour” vagy „Ernán”. 22-kén „Angyal és Daemon.” 23-kén „Ernán”, „Troubadour” vagy „Alvajáró”, 24-kén „Nők hibája” és „Az uram nem szereti.”

*. Z-Egerszegről arról értesítenek, hogy egy ottani törvényszéki ülnök, kiszállás alkalmával kabátját a wagonban felejtve, a vonat után szaladt és oly közel ért a mozdonyhoz, hogy a kerekek által elkapva — összetört.

*. Krakóból, nov. 8-ról írják, hogy ott Mieroslowski egy ügynököt fogtak el. Lefoglalt iratai között Mieroslowski által sajátkezűleg kiállított fel-hatalmazásokat is találtak, melyek arra vonatkoz-tak, hogy az ügynök igazolhassa magát, miszerint titkos bizottmányok alapítására s pénzbeli járulékok beszedésére fel van jogosítva. Egyéb ügynököket nem sikerült kinyomozni s azt hiszik, hogy talán egy sincs már Galicziában.

*. Deák Ferencz hazánkfiának a Pozner Lajos által készített dísz-album a napokban ada-tott át a szegedi küldöttség által. Az album átvé-tele után nagy hazánkfia következőleg válaszolt: „Köszönöm Szeged tősgyökeres magyar város né-pének irántam tanúsított bizalmát; az igaz, hogy mindazt, mi az ország törvényes állapotának hely-reállítására kívántatik, eddig el nem értettük, mert ennek kivívása nem mi rajtunk függ egyedül; mindazáltal tagadhatatlan, hogy az ország válságos állapotban van, mi csak úgy mellőzhető, ha mind-nyáján a haza iránti legszentebb polgári kötelessé-günknek megfelelni iparkodunk; adja az Isten, hogy siker korozzassa buzgó törekvéseinket. Vigyék meg önkö küldöiknek, hogy szíves bizalmukat hálás el-ismeréssel fogadtam, mit is itt önkönek egyenkinti kézszerítással kívánok megerősíteni.

*. Széchenyi Ödön gróf nov. 12-kén tette le Budán a nm. helytartótanácsnál a dunai keres-keelmi kapitánysági vizsgálatot, melyhez már évek óta szerző ismereteit, s közelebb a gépezetben Vész Ármán műegyetemi tanár s a hajózási ismeretekben Kenessey Albert hajóskapitány rendszeres utnuta-tása után készült el. Mint a „F. L.” értesül, a vizs-ga jó eredménnyel folyt le, s a gróf a jövő ta-vasszal „Hableány” nevű kis gőzösét maga fogja végig vezényelni a Dunán, egész a szulinai torko-latig. Azzal, hogy a gróf a kapitányi vizsgálat elé állott, tiszteltetreméltó lépéssel járult bajjázásunk nemzetisítéséhez, melyhez atyja az anyagi alapot tette le; s ha főurainknál a bajjázás, e példa után is továbbra szintén csak kedvtelési szórakozás le-endő, a sport e neme már ezáltal kifejelett nálunk is a pusztá csónakázás pályából, s a gróf e lépé-séhez csak jó szerencsét kívánhatunk.

*. A „N. Fr. Pr.” szerint egy angol futár Victoria királynőtől sajátkezűleg irt levelet hozott a császár ú Felségének, melyben a királynő üd-völvi a császárt, hogy az élete ellen tervezett me-rénylet megbiúsított, s különösen a felett fejezi

ki örömét, hogy angol volt az, a ki megragadta a gyilkost. Az idézett lap ennek kapcsában azt is közli, hogy a bir, mely szerint a merénylet csak költői lenne, egészen alaptalan, hogy Puszt a bűntény bebizonyult, Palmer kapitány hiteles tanu-nak tekinthető, s hogy az államügyesség ama la-pok ellen, melyek Palmer vallomását gyanúsították, pert fog kezdeni. Prágából ezenfelül jelentik, hogy Pust ellenében az elővizsgálat nincs befeje-ve, s hogy éppen ellenkezőleg mindegyre foly ama tanak vallatása, kik a vizsgálat folytán kevertettek a pürbe. Némi befolyással erre az is birna, hogy ugyanaz estvén, melyen a merénylet történt, egy prágai kávéházban revolvert találtak, s ez egy oly személyiséggel lenne összeköttetésben, kit nyomozó-levéllel üldöznek.

*. A „Gazetta,” mely tulajdon vágyait az összes román nemzet vágyainál és óhajainál feltű-netni szeretné, legközelebb komolyan rendentasi-tott román részről. Ugyanis a Bécsben megjelenő „Albina” román lapban egy román levele jelent meg, melynek írójáról azt mondja a nevezett lap szerkesztője, hogy „oly tiszteltetreméltó kéz, mikint annak kinyomtatását megtagadni nem lehetett.” E levél így hangzik: „Azon új ünnepe, melyet a „Ga-zetta” szerkesztője oct. 26-nak megülésére a „nota infidelitatis” elnyával provocált és ajánlott, vala-mint itt Brassóban, úgy az egész vidéken a legrutább fiascót csinálta, mert abban a főhívó ur rokonián kívül senki sem akart részt venni. Fe-lénk a románok az inarticulatio törvényben semmi biztosítékát sem látják nemzetiségüknek, ha a nyelv-nek a közügyekbeni használata nincs törvény által biztosítva. Az sem igaz, hogy e nap egész Fogar-as vidékén megünnepeltetett volna, csak imitt-amott egy-egy templomban, de maga a nép ott sem tudott semmit az egész dologról, a felvilágosodott értelmiség pedig nagyon megbotrányozott szerkesztő-ur fenyegedéseiben, ki úgy kezdi magát viselni, mintha a „Gazetta” valami hivatalos lap volna.”

*. Frankfurtból nov. 4-kéről írják, hogy az ottani nők megragadnak minden alkalmat, mely által kifejezhetik fájdalmaikat a város souverainitá-sának elvesztése felett. Az északi német lapok hia-ba törekednek, hogy e fájdalmat kigunyolják. S e mellett elfeledik, hogy annak idejében a milánói nők hasonló tüntetéseiről a legnagyobb dicsőítéssel áradoztak. Tegnapelőtt — halottak napján — Fel-ner, e felejtetetlen frankfurti polgármester sirját, ki küztudomáslag a porosz vérontás első napjaiban önkéntesül vetett véget életének, mert a Frank-furti anyósodó szerencsétlenséget nem tudta elvi-selni, virágok- és koszorúkkal gazdagon földisították, s egy koszoru szalagján e felirat volt: „Du zogst es vor, als freier Mann zu sterben, Statt um die Gunst der Tyrannen zu werben.” — „Frankfurt szabad városa utolsó uralkodó polgármesterének, a melyen gyászoló polgártársnők halottak napján 1866”

*. Duvernois és az ifjú Girardin, mult hét-főn elzárattak. Az első ugyanis a Sarcey és Du-vernois hírlapírók közt létrejött párbajban való rész-véte miatt kéthavi, a második egy havi fogságra ítéltetett.

(*) Nemzeti színház. nov. 11-én „Pün-ködi király.” A czimszerepben Bercesényiné ke-délyes alak, s hogy nem volt egyszersmind kifó-gástalan is, annak csupán az volt oka, hogy sza-vallata kissé pathetikus volt, még akkor is, mikor tulajdonképpen erre legkisebb szükség sem volt. Ez azonban olyan modorosság, melyet Bercesényiné szorgalma és akarata bizonyosan le fog győzni, s akkor bizonyosan kétakkora hatással fog játszani. Kelendit Timár szokott elevenességével játszta. A parodia jelenet legsikerültebb momentuma volt az egész előadásnak. A második és harmadik felvonás a szerep nem tudások miatt voltotatt és élvezhetet-len volt elannyira, hogy a máskor olyan szépen sikerülni szokott favárosi jelenet nyomtalanul el-mosódott.

Nov. 12. „Richelien első párbaja.”

Nov. 13. Albisi László jutalmán „Agg színész és leánya.” A jutalmazott szerencsétlen választást csinált e darabban, melynek éltet adó lelke meg-halt Megyerivel. Sugárt Albisi sok igyekezettel játszta. A közönség nem feledkezett el Albisi ér-demeiről, ki színpadunknak egyik legrégibb tagja, s többször tapsokkal jutalmazá. Szerenát Albisi Anna adta. A szerep nem tudás sok helyt kirívó volt. Közönség szép számmal.

Nov. 14-én „Házassági három parancs” sike-rült előadás, s az eddigieknél nagyobb elevenességgel folyt le. Victoriát Mátrai Laura, Ottiliát Bercesényi-né, Dörgeit Timár, Perreginét Kecsésné jó fel-fogással adták. A népdalok teljességgel nem sike-rültek, a zenekar folyvást elmaradt, a minek egyetlen oka egy a próbák hiánya, miután a mos-tani zenekar semmi kívánni valót nem hagy fent, s minden tagja kitűnőleg kezeli hangszerét.

15-én Reményi hangversenye, melyről birfü-zérünkben szólottunk.

Politikai hírek

Austria. Bécs, nov. 8. A „Czas” római levelezőjének azon jelentését, hogy nem rég azon utasítást kapták Ottenfels br. (oszátrák követ Rómá-ban) és Sártiges gr. (franciaia követ), miszerint ad-ják tudtára a római udvarnak, hogy Austria és

Franciaország komolyan és határozottan hozzá akarnak fogni a lengyel kérdés megoldásához. A „P. L.” levelezője azon helyzetben van: kohl-mánynak nevezhetni, legalább Ottenfels bárót ille-tőleg.

Bécs, nov. 12. A „Wanderer” megbízható forrásból a következő feltűnő tudósítást veszi:

„Congressus-Lengyelországban utazó egyének közleményei szerint, az oroszok, úgy szintén az ottani lakosság közt azon hiedelem uralkodik, hogy Galiczia vagy legalább annak keleti része rövid időn be fogna kebleztetni Oroszországba. Az orosz tisztiek oly biztosnak hiszik ezen bekebelezést, hogy már a farsangot Lembergben reménylik tölthetni, és már a Galicziából most oda érkezőkötől az itt uralkodó divatot, a táncatermek számát stb. tuda-kolják. Ugyan e véleményben van az ottani clerus is, mely ezen tudósításokat a szent-pétervári, var-sói és kiewi napikölönyökből meriti. Magán tudó-sítások szerint az ujczozás Lengyel- és Oroszor-szágban oly mérvben vétetnek elő, hogy nem 4, hanem 5-6 ember esnek ezer után.

Angolország. A „Daily News” párisi le-velezője írja: Diplomatiánk rendesen igen roszi-nal van értesítve, és a mit tud, gyakran igen későn jő napvilágra; levelező itt kiemeli, hogy ő előbb tudott az orosz-porosz szövetségről, mielőtt még a „La Presse” cikkez megjelent. Azután folytatva mondja, természetesen, a külügyi minster hivatalos minőségében nem hisz e tényben, mert ilyenmő be-vallott szövetség hadtűzésé volna Franciaország és Anglia ellen, ugyszintén Austria ellen is, vagy legalább is oly nyilatkozat volna ez, hogy ezen hatalmaknak nincs joguk a kelet európai kérdés-hez hozzá szólni. Menyvi ideje már, hogy Porosz- és Oroszország közt megkötött a szövetség és és mind máig nem ismerjük teljesen szövetségét. Nem kell meglepedezni arról, hogy Oroszország minden-koron szerető a titkos szerződéseket, tanúság rá az 1833-ban jul. 8-kán a portával kötött véd és daczsövetség, mely egy angol újság levelező csa-csogása által került napfényre, mielőtt erről az an-gol minster (Palmerston lord) hallott; és Poroszor-szág minden időben készenek mutatkozott hasonló diplomatiára. Csak a mai Angliában tartják az ily dolgokat valószínűtlenné.

Franciaország. Páris, nov. 8. A „Nat. Ztg.”-nak írják: „A katonai bizottság tartott elő-tanácskozást és holnap 11 órakor leendő első ülése a császár elnökele alatt az udvarnagyi teremben. Azt hiszik, hogy a hadsereg ügy szervezése a császár által megvizsgált és módosított terv szerint történik, melyet a magentai hg terjesztett elő: tízév összes szolgálattal és három év tényleges szol-gálattal.”

Mac Mahon tbnagy Algir főkörmányzója Algirből törzstisztikarának egy részével Párisba ér-kezett, hogy részt vegyen a hadsereg szerveztére vonatkozó tanácskozásokban. A bizottság ma tar-totta első ülését Sz. Clouban a császár vezénylete alatt. A hadügyminister organumának említett cik-ke nem maradt befolyás nélkül a bürze magatartá-sára, miután abból az látszik, hogy a szervezési bizottság oly terveket fog előterjeszteni, melyek sok pénz igényelnek.

Az „A. Ztg.”-nak nov. 6-ról írják Párisból: „Czarioriszky hg e héten Bécsbe fog utazni, mely utja már sokféle sejtelmekre adott alkalmat. Bécs-ben m. e. 14 napig időz, és ugyanannyi ideig bir-tokán Galicziában — s így dec. közepén jön vissza. Utjának csak magán céljai vannak és a hg soha sem gondolt arra, hogy szép kastélyt eladná.”

Ma éjjel egy kávéházban, m. e. 50 személy elfogott; ez tanulókból és munkásokból alakult gyűlés akart lenni, mely a genfi munkások congres-susában szóba hozott kérdéseket szándékozott meg-fejteni. Az elfogottak előbb a rendőrfőnökségben, azután Masasba, magánbörtönökbe vitettek. Ezen műtétel végrehajtása végett a rendőrség rendkívüli erőt fejtett ki.

A „Köln. Ztg.” írja: „A franciaia kormány-nak úgy látszik bizonyos céljai vannak midőn egyidő óta az orosz-porosz véd-dacz-szövetség propagandá-ját forgalomba ereszt. Nem nehéz dolog kivált a „Moniteur de l'Armée” aranyoszomjas cikkez után kitalálni a célokat. Mindazáltal érdekes figyelni, minő uton módon szoktatják a közönséget a had-sereg ujonszervezéséhez, mely még akkor is egész kincshalmazba kerülne, ha csupán a 800,000 tar-talék sereg szervezésére vonatkoznék. E végre, politikus körökben „pétervári leveleket” körözte-nek, melyekből világosan kiolvasható a szövetség-hirek, hogy s miképpen.”

Olaszország. Róma. A „N. fr. Pr.” írja: „Austriának, Franciaországgal szövetségben itt ha-talmas terveket tulajdonítanak, Oroszország ellené-ben, melynek bevezetéseit tekintik az alcóntot. A quiralal titkos nyomdájában vastag kötet adatokat nyomnak Oroszország ellen; ilyen kötetet nyomta-tott egykor XVI. Gergely pápa. Nyílt titok itt, hogy a pápai kamarának az oszátrák követség szolgáltat-ta ezen adatok nagyrészét. Mihelyt az allocutio, mely-ben azon adatok megemlítettnek, tegnap este meg-jelent, Kapnist államtanácsos, ki mint Angliából Odo Russel, csak félhivatalos minőségben van itt, azonnal táviratoztatni akarta az allocutio tartalmát Gortschakoff herczegnek: a pápai kormány azon-ban azt előre látta és Magnozzi a távirad hivatali igazgatója visszautasította a sürgönyt. Ekkor Ka-

puist ur a kéziratot Florenczbe küldte Kisselefhez, bonnan az táviratgünyleg Pétervárra küldetett.”

Florence, nov. 4. A „Köln. Ztg.”-nak írják: „Malaret holnap két senator kíséretében megy Ve-lenczbe, hogy a bevonalási tönepélyen jelen le-gyen. Az „Opinion” inti az olaszokat, hogy a ki-vivott eredmény fölötti örömlükben ne feledkezzenek meg arról, mit köszönhet hazájuk III. Napoleon császárnak. Üsedom is Rómába fog menni. Rómá-ból azt jelenti a nemzeti bizottság az itteni kor-mánynak, hogy legyen nyugodtan, mert a franciaia csapatok elvonultával a rendet fel fogja tudni tar-tani és minden zavarnak elejét venni. Potbar tők a franciaia csapatok parancsnoka Rómában, a város senatorának jelentette, hogy nov. 4. az angyalvár minden tárgyait átadja neki, melyek neki a köz-ségi tanács által rendelkezésére adtak.” — Bécs-ből jelentik, Beust avval biztatja magát, hogy Fran-cziaország „barátsága” mellett Oroszországot is meg fogja nyerni. Austria meg akarja magát torolni, és ha mindjárt Olasz-Tyrolt is át kellene engedni, biztosítani akarja magának Oroszország szövetségét. Itt ezen rágalmak nem igen találnak viszhangra. Innen nem igen jó szemmel nézik, hogy Austria Franciaországhoz közeledik.”

Oroszország. Sz.-Pétervár, nov. 8. Az orosz könyvomat lap a galicziai ügyről szólva, ezen megjegyzést teszi: „Mint hogy mi Austriát semmi-képpen sem hívtuk ki, azt kell föltennünk, hogy Austria új politikája szerint Oroszország nélkül, sőt talán éppen ellenére szándékozik cselekedni. Azon politika, mely a galicziai rendszabályokkal kezdődik, hogy a fennforgó kérdések legnehezebb-jei összebonyolítását érje el, lehetetlen, hogy oly országhoz illyék, melynek belső kérdései még tá-volra sincsenek megoldva. Talán oly tervvel foglal-koznak Austriában, mely egyszersmind Poroszor-szág, mint német hatalom ellen és Oroszország, mint Lengyelország védője (!) ellen van intézve. Mily nagy hangzása is ez utolsó szó, hogy a nyu-gat rokonszenvét megnyerje, ki ez esetben nem fogunk meglepedezni, hogy közöttünk és Poroszor-szág közt sok közös érdek forog fenn és hogy a közös cselekvés mindegyikünk által a gondviselés kijelölte különböző célokat el fogja érteni.”

É. Amerika. A newyorki „Times” jelenti, hogy az unio kormány a franciaia csapatok rögtöni távozását sürgeti. A franciaia csapatok elvonulása-val beálló anarchia elhárítása miatt az Egyesült-Államok kormánya Juarez helyzi a kormányba és védi meg; kárpótlásul elfogadja pedig Alasó-Cali-forniát és Sinalua, valamint Chihuahua északi ré-seit. Ha valósul, mint a „France” jelenti, hogy Santa Anna 6000, Észak-Amerikában toborzott fe-nivel Mexicoba fog betörni, akkor a Sheridan által kiadott parancs meg van fejtve. A francziák elvo-nulnak, az é-amerikaiak bevonulnak Mexicoba.

A newyorki „Herald” szerint az amerikai kormány tökéletesen el van határozva a franciaia csapatok elvonultával Mexicoban intervenálni. „Va-lószínű — ugymond — hogy beavatkozásunk egy önkényes hadtest odaküldésével fog eszközölni, mely az összes államokból fog toboroztatni és a rendes hadsereg tisztjei által parancsnokoltatni. Ezen önkényesek száma nem fogja a 20 ezeret felülmulni.

Ujabb. Bern, nov. 14. A szövetségstanács azon határozatot hozta, miszerint a schweiczi had-sereg részére Winchesterben ismétlődő kurtályokat (Stutzen) rendel meg.

— Florencz, nov. 14. A mai „Nazione” jelenti, miszerint a parlament dec. 11-dikére fog egybehivatni.

— Toulon, nov. 14. A tengerészeti legény-ség ujczozása elrendeltetett, a végből, hogy le-gényességgel elláthatassanak azon szállító hajók, melyek a mexikói franciaia csapatok hazaszállítására vannak kirendelve.

— Berlin, nov. 14. A „Nordd. Allg. Ztg.” kijelenti, hogy a koronahg Pétervárra történt el-utazásának semmi diplomatiai célja nincs; a porosz politikától távol van a szövetségkötés gondolata is eventualis eseményeket illetőleg. A képviselőház elhatározta, hogy a költségvetést előleges tanács-kozás alá veszi.

— Brüsszel, nov. 13. A kamarák megnyit-tattak. A trónbeszéd a nemzetközi viszonylatokat kitűnőnek mondja, s reményét fejezi ki aszánt, hogy Belgium semlegessége fen fog tartatni; végre a kényszerfogság megszüntetésére és a kiszolgál-tásra vonatkozó törvények revisióját helyezi kilá-tásba.

— Páris, nov. 13. A „Droit” jelenti: A mult szerdán elfogott egyének kihallgatása befeje-zett. Az elfogottak titkos társulat alakításának vétségével, nem pedig törvénytelen összegyűlleke-zéssel vannak vádolva.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről

November 16-án: 5%. Nemzeti kölcsön 100 frt. 66.60. 5%. Metalliques 100 frt 59.53. — Bank-részvény 717. — Hitelintézeti részvény 200 forint 153. — London 10 ft st. 100 frt 23 1/2, kr 126.90. — Ezüst 126. — Cs. kir. arany 6.03 1/2. 1860. kölcsön 80.50.

Novemb. 10-én: Földtehermentesi kötvény ma-gyarországi 71. — Erdélyi 66.50.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

(2-6)

(2-12)

$$:(1 - \epsilon)$$

DEMJÉN LÁSZLÓ.

(2-12)

(1-2)

finom vörös **Szegszárdi**, több

—12)

vendéglős.

Dec 1941